

En försvarshögskola på väg mot akademien

En bedömning av hur Försvarshögskolans stabsprogram, chefsprogram och totalförsvarsprogram förhåller sig till likartad utbildning inom högskolan vad avser nivå och kvalitet.

En försvarshögskola på väg mot akademien

En bedömning av hur Försvarshögskolans
stabsprogram, chefsprogram och totalförsvars-
program förhåller sig till likartad utbildning inom
högskolan vad avser nivå och kvalitet.

Högskoleverket • Birger Jarlsgatan 43 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-453 70 00 • fax 08-453 70 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

En försvarshögskola på väg mot akademien. En bedömning av hur Försvarshögskolans stabsprogram, chefsprogram och totalförsvarsprogram förhåller sig till likartad utbildning inom högskolan vad avser nivå och kvalitet.

Producerad av Högskoleverket i december 1998

Högskoleverkets rapportserie 1998:37 R

ISSN 1400-948X

ISRN HSV-R--98/37--SE

Innehåll: Avdelningen för utvärdering och kvalitetsarbete

Grafisk form: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Högskoleverket, Stockholm, december 1998

Innehållsförteckning

Högskoleverkets missiv till regeringen	5
Bedömargruppens missiv till Högskoleverket	6
Summary	7
The assignment	7
Assessment and results	7
Recommendations	8
Sammanfattning	9
Uppdraget och dess genomförande	9
Bedömning och resultat	9
Rekommendationer	11
Uppdraget och dess genomförande	12
Regeringsbeslutet	12
Vilka utbildningar gäller det?	12
Tillsättning av bedömargrupp och planering av arbetet	12
Bedömningsunderlag	13
Försvarshögskolan och de bedömda utbildningarna	15
En högskola i förändring	15
Utbildningsprogrammets syfte och innehåll	16
Stabsprogrammet	16
Chefsprogrammet	17
Totalförsvarsprogrammet	18
Institutionella förhållanden	18
Granskning och bedömning av utbildningarna i ett program- och högskoleperspektiv	19
Utgångspunkter för bedömningen	19
Kriterier för bedömningen	20
Lärarkompetens och kompetensmiljö	20
Utbildningens organisation och innehåll, utbildningarnas målbild	22
Utbildningsprocessen	24
Infrastruktur	25
Behörighet och antagning	25
Styrning och ledning	26
Slutsatser och rekommendationer	27
Stabsprogrammet och chefsprogrammet	27
Totalförsvarsprogrammet	28
Våra rekommendationer	28

Bilaga 1	31
Utgångspunkter och tillvägagångssätt vid bedömningen av vissa utbildningar vid Försvarshögskolan	31
Uppdraget	31
Kriterier för bedömningen	32
Arbetsätt	33
Bilaga 2	35
HSV Platsbesök FHS	35
Bilaga 3	39
Förteckning över dokument som tillhandahållits inför bedömningen	39

Birger Jarlsgatan 43
Box 7851, SE-103 99 Stockholm
Tfn/Phone: +46 8 453 70 00
Fax: +46 8 453 70 50

Regeringen
Utbildningsdepartementet

Avdelning för utvärdering och kvalitetsarbete
Bo Talerud

MISSIV
1998-12-18
Reg nr 12-946-98

Bedömning av nivå och kvalitet beträffande viss utbildning vid Försvarshögskolan

Utbildningsdepartementet 1998-04-02, dnr U98/1291/UH)

Regeringen gav 1998-04-02 Högskoleverket i uppdrag att bedöma hur Försvarshögskolans nivåhöjande officersutbildning och kompetenshöjande utbildning inom de civila delarna av totalförsvaret förhåller sig till likartad utbildning inom högskolan vad avser nivå och kvalitet.

Högskoleverket har för bedömningen anlitat ämnesexperter inom relevanta discipliner samt en expert med särskild förtrogenhet med försvarsmaktens och officerens arbete. Experterna har genomfört sitt arbete tillsammans med en projektledning från Högskoleverket och 1998-12-14 till verket redovisat resultatet av bedömningen. Redovisningen återges i denna rapport.

I rapporten redovisas experternas bedömning av dels det som populärt kallas högskolemässighet i Försvarshögskolans chefsprogram och stabsprogram samt ett under planering varande totalförsvarsprogram, dels förutsättningar och villkor för Försvarshögskolans fortsatta utveckling som akademisk läroanstalt. Vidare ges vissa rekommendationer syftande till en sådan utveckling. Slutligen bör enligt experternas mening Försvarshögskolans utbildningar bli föremål för en ny bedömning inom fyra år.

Högskoleverket överlämnar härmed rapporten som redovisning av fullgjort bedömningsuppdrag. Verket ställer sig positiv till att dess kompetens i kvalitetsbedömningar tas i anspråk för eventuell uppföljande bedömning av Försvarshögskolans utbildningar i enlighet med experternas rekommendation.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad t.f. generaldirektör efter föredragning av bitr. projektansvarig Bo Talerud. Närvarande har även varit t.f. avdelningschef Ragnhild Nitzler och rådgivare Paul Almefelt.

Hans Jalling

Bo Talerud

Birger Jarlsgatan 43
Box 7851, SE-103 99 Stockholm
Tfn/Phone: +46 8 453 70 00
Fax: +46 8 453 70 50

Till Högskoleverket

Avdelning för utvärdering och kvalitetetsarbete
Christian Lange

MISSIV
1998-12-16
Reg nr 12-946-98

Högskoleverket har haft regeringens uppdrag att bedöma hur Försvarshögskolans nivåhöjande officersutbildning och kompetenshöjande utbildning inom de civila delarna av totalförsvaret förhåller sig till likartad utbildning inom högskolan vad avser nivå och kvalitet. Arbetet har genomförts enligt projektplan 1998-06-17 (HSV regnr 12-946-98).

Vi överlämnar härmed som redovisning av fullgjort arbete rapporten "En Försvarshögskola på väg mot akademien – en bedömning av hur Försvarshögskolans stabsprogram, chefsprogram och totalförsvarsprogram förhåller sig till likartad utbildning inom högskolan vad avser nivå och kvalitet."

Paul Almefelt

Lars-Owe Dahlgren

Lars-Erik Englund

Ingela Josefson

Olav F Knudsen

Christian Lange

Rolf A Lundin

Anders Marelius

Lars Sjöstedt

Bo Talerud

Summary

The assignment

The National Defence College is responsible for the promotional training of officers and for competence enhancing training and education within the civilian sector of the total defence organisation. The Government has assigned to the National Agency for Higher Education the task of assessing the standards and quality of these programmes in relationship to similar programmes provided by institutions of higher education. The programmes that have been assessed are the staff and advanced command programmes and a planned programme at the National Defence College for the civilian sector of the total defence organisation.

The assessment has been carried out in a project organisation.

Assessment and results

The proportion of teachers at the National Defence College with a postgraduate degree is still very low, whereas research and postgraduate education are comparable to activities in similar fields pursued in other higher education institutions. There still remains a great deal to be done to achieve the desired breadth and depth of the academic environment at the College. In this connection the employment conditions of the military teachers and the value attached to their teaching and research achievements are a structural problem.

Like comparable programmes in higher education institutions the programmes at the National Defence College are divided into relatively short courses, which, however, cover large thematic fields. In combination with a large number of contact hours, and a considerable amount of knowledge transfer in the form of lectures, this gives students little opportunity for survey and integration of knowledge. One way of improving such opportunities is to combine closely related courses into main subjects.

The attention paid to the studies of the individual student is more highly developed than at civilian higher education institutions. The individual student's progress is closely and carefully supervised and assessed. The students themselves are also involved in the assessment process.

As far as infrastructural conditions are concerned, premises, equipment, library resources and service functions are well provided for. However, there does not seem to exist a policy for the pedagogical application of IT in the programmes.

The management and those responsible for the education have the ambition to pursue purposeful change and development activities.

The conclusion of the experts concerning the study programmes is that the staff and advanced command programmes are fully comparable in an overall perspective to civilian professional programmes of at least three years in higher education institutions, such as those leading to BSc or MSc degrees in engineering and health education or certain BEd programmes. The advanced command programme in itself compares favourably with professional programmes in higher education institutions. The one-year staff programme is fully comparable to the first year of BSc programmes in engineering.

Recommendations

It was not part of the assignment to propose specific measures. However, the experts have put their conclusions in concrete form by recommending changes which should make it possible to strengthen and facilitate the development of the National Defence College into an academic institution. The recommendations relate to teacher qualifications and the academic environment, the contents and pedagogical methodology of the programmes and institutional and infrastructural conditions.

Finally, it is the opinion of the experts that the programmes should be re-assessed in four years.

Sammanfattning

Uppdraget och dess genomförande

Högskoleverket har haft regeringens uppdrag att bedöma hur Försvarshögskolans nivåhöjande officersutbildning och kompetenshöjande utbildning inom de civila delarna av totalförsvaret förhåller sig till likartad utbildning inom högskolan vad avser nivå och kvalitet. De utbildningar som har bedömts är stabs- och chefsprogrammen samt en planerad utbildning vid Försvarshögskolan för de civila delarna av totalförsvaret, totalförsvarsprogrammet.

För bedömningen har Högskoleverket anlitat ämnesexperter inom relevanta discipliner samt en expert med särskild förtrogenhet med försvarsmaktens och officerens arbete. Dessa har genomfört arbetet tillsammans med en projektledning från Högskoleverket. Experterna har som bedömningsunderlag haft en skriftlig dokumentation som omfattat en självvärdering – ”Försvarshögskolan – nivå och kvalitet” –, utbildnings- och kursplaner för de tre utbildningsprogrammen, uppgifter om lärarstaben och forskningsverksamheten samt instruktion, arbetsordning m.m. för Försvarshögskolan.

Kompletterande information har inhämtats genom platsbesök vid vilka intervjuer genomfördes med högskolans ledning och med personal och studerande vid samtliga institutioner. Platsbesöken genomfördes under oktober och november. För att få viss internationell referensram för arbetet har besök gjorts vid Försvarshögskolan i Finland och Universität der Bundeswehr i Hamburg, Tyskland.

Bedömning och resultat

Experternas bedömning har gällt utbildningarnas högskolemässighet, dvs om de till sitt innehåll och sin uppläggning uppfyller de krav som anges i Högskolelag och Högskoleförordning. Likartade utbildningar i högskolan har ansetts vara sådana sinsemellan mycket olika yrkesutbildningar som högskoleingenjors- och civilingenjörsutbildningar, vårdutbildningar samt vissa lärarutbildningar.

En viktig del av arbetet har varit att bedöma potentialen i olika ramfaktorer som utbildningsorganisation, lärarkårens kompetensprofil, den pedagogiska traditionen och forskningsmiljön vid Försvarshögskolan samt utbildningens anknytning till forskningen.

Andelen forskarutbildade lärare vid Försvarshögskolan ar alltjämt mycket låg men den forskning och forskarutbildning som bedrivs vid Försvarshögskolan ar jämförbar med högskoleområdet i övrigt. En hel del återstår för att nå önskvärd

bredd och önskvärt djup i fråga om kompetensmiljön vid högskolan. Ett strukturellt problem i sammanhanget gäller de militära lärarnas tjänstgöringsförhållanden och tjänstgöringens meritvärde.

Utbildningarna är i likhet med jämförbara utbildningar i högskolan indelade i kurser av relativt liten omfattning som samtidigt tematiskt spänner över vida fält. I kombination med hög undervisningstäthet och mycket av kunskapsförmedling i föreläsningsform ger det liten tid för de studerande till egen överblick och integration av kunskaper. Ett sätt att förbättra förutsättningarna för överblick och integration är att föra samman näraliggande kurser till huvudämnena.

Omsorgen om den enskilde studentens studier är mer utvecklad än vid civila högskolor. Stort och omsorgsfullt arbete läggs ner på handledning och bedömning av de studerandes progression i studierna. De studerande är också själva engagerade i bedömningsprocessen.

Vad gäller infrastrukturella förhållanden som lokaler, utrustning, bibliotek och serviceorganisation är förutsättningarna goda vid Försvarshögskolan. Dock förefaller det inte finnas någon policy för hur IT skall användas pedagogiskt i utbildningen.

Högskolans ledning och utbildningsansvariga är inriktade på att driva ett målmedvetet förändringsarbete.

Experternas slutsats beträffande utbildningsprogrammen är att stabs- och chefsprogrammen sedda i ett sammantaget perspektiv är fullt jämförbara med minst treåriga civila yrkesutbildningar i högskolan, såsom utbildningen till högskoleingenjör och civilingenjör, utbildningar inom vårdområdet eller vissa lärarutbildningar. Som enskilt program motsvarar chefsprogrammet väl en yrkesutbildning i högskolan. Det ettåriga stabsprogrammet är fullt jämförbart med första året av utbildningarna till högskoleingenjör.

Det system man har för att säkerställa yrkesrelevansen i utbildningarna bedöms vara tillfredsställande. Om det civila utbildningsprogrammet fullföljs i enlighet med angivna intentioner kommer det att ligga på samma nivå som likartad utbildning i den civila högskolan.

Bedömningen har tagit sikte även på den förväntade situationen vid Försvarshögskolan när föreslagna reformer genomförts. Försvarshögskolan bör då kunna ansöka om examensrätt och författningsmässig reglering av sin verksamhet i anslutning till högskolelag och högskoleförordning.

Rekommendationer

Det har inte ingått i uppdraget att lägga förslag till åtgärder. Experterna har dock konkretiserat sina slutsatser i form av ett antal rekommendationer om förändringar som bör kunna förstärka och underlätta Försvarshögskolans utveckling som akademisk läroanstalt. Rekommendationerna avser lärarkompetens och kompetensmiljö, utbildningarnas innehåll och pedagogik samt institutionella och infrastrukturella förutsättningar.

Experterna anser att utbildningarna bör bedömas på nytt om fyra år.

Uppdraget och dess genomförande

Regeringsbeslutet

Regeringen har uppdragit åt Högskoleverket att bedöma hur Försvarshögskolans nivåhöjande officersutbildning och kompetenshöjande utbildning inom de civila delarna av totalförsvaret förhåller sig till likartad utbildning inom högskolan vad avser nivå och kvalitet (regeringsbeslut 1998-03-26).

Vilka utbildningar gäller det?

Bedömningen avser stabs- och chefsprogrammen vid Försvarshögskolan i den utformning dessa genomförs fr.o.m. hösten 1998 samt en planerad akademisk utbildning för totalförsvaret som i första hand vänder sig till blivande och befintlig personal med uppgifter inom de civila delarna av totalförsvaret.

Tillsättning av bedömargrupp och planering av arbetet

Högskoleverket har genomfört uppdraget genom en projektorganisation. Denna har bestått av ämnesexperter inom för bedömningen relevanta discipliner och en expert med särskild förtrogenhet med försvarsmaktens och officerens arbete samt en projektledning från Högskoleverket. Experterna har varit professor Lars-Owe Dahlgren, Linköpings universitet, generallöjtnant Lars-Erik Englund, Stockholm, professor Ingela Josefson, Södertörns högskola, professor Olav F Knudsen, Södertörns högskola, professor Rolf A Lundin, Umeå universitet, docent Anders Marelius, Uppsala universitet och professor Lars Sjöstedt, Chalmers tekniska högskola. För bedömning av planerade humanitär-rättsliga och folkrättsliga inslag i den civila utbildningen har anlåtats professor Göran Melander, Lunds universitet. Melander har inte deltagit i arbetet i övrigt. Experten Lundin har på grund av utlandsresa inte kunnat närvara vid det avslutande rapportmötet med experterna men har deltagit i den slutliga utformningen av rapporten.

Som projektansvarig har fungerat Paul Almefelt och som biträdande projektansvarig Bo Talerud. Projektansvarige har lett experternas gemensamma möten. Projektsekreterare har varit Christian Lange.

Under våren 1998 hade projektledningen flera möten med Försvarshögskolans ledning angående genomförandet av uppdraget. Vid överläggningarna klargjordes vilket skriftligt underlag som experterna måste ha för sin bedömning. Ett preliminärt program för platsbesöket diskuterades också.

Vid ett upptaktsmöte den 18 augusti diskuterade experterna uppdragets innebörd, Högskoleverkets utgångspunkter och kriterier vid olika slag av

bedömningar av högskoleutbildningar, uppläggningsplanen av bedömningsarbetet samt tidsplan.

Vid en introduktiondag den 1 september presenterades Försvarshögskolan och de tre utbildningarna för experterna och projektledningen. Fyra utexaminerade från Försvarshögskolan berättade om sina verksamhetsfält och arbetsuppgifter.

Vid ett möte den 18 september enades experterna om utgångspunkter för och tillvägagångssätt vid bedömningen som formulerades i en handledning för arbetet (bilaga 1). Platsbesök genomfördes under oktober och november enligt bifogade program (bilaga 2).

Rapportmöten har hållits den 19 november och 4 december. Återföring av preliminära ställningstaganden och rekommendationer till Försvarshögskolans rektor skedde den 4 december.

Bedömningsunderlag

Vi – experterna och projektledningen – har som underlag för vårt arbete haft tillgång till en omfattande skriftlig dokumentation från Försvarshögskolan. Förutom högskolans självvärdering – ”Försvarshögskolan – nivå och kvalitet” – innefattar den utbildnings- och kursplaner för de tre utbildningsprogrammen, uppgifter om lärarstaben och forskningsverksamheten samt instruktion, arbetsordning m.m. för Försvarshögskolan. De olika dokumenten är förtecknade i bilaga 3.

Vid platsbesöken under oktober och november har vi informerat oss och fört samtal med ordföranden och studeranderepresentanten i högskolans styrelse, rektor och prorektor, högskolans forsknings- och utbildningsnämnd (FoU-nämnd), programansvariga och företrädare för studentkåren samt med institutionschefer, FoU-ansvariga, lärare, forskare och studerande vid samtliga institutioner. Vid dessa tillfällen har ytterligare skriftligt underlag rörande verksamheten vid institutionerna och de i dessa ingående ämnena presenterats och överlämnats till oss. Experterna har också tagit del av en rad enskilda arbeten och forskningsrapporter.

Det skriftliga materialet och diskussionerna under institutionsbesöken har givit oss ett mycket värdefullt underlag för bedömningen. Särskilt vill vi framhålla den noggranna och uppriktiga beskrivning och analys som Försvarshögskolan genomfört i sin självvärdering av hela verksamheten. Det program för kvalitetsutveckling som redovisas i självvärderingen står sig mycket väl i jämförelse med andra högskolor.

För att få viss internationell referensram för arbetet har projektansvarige Paul Almefelt och experten Anders Marelius besökt Försvarshögskolan i Finland. Experten Lars Sjöstedt har besökt Universität der Bundeswehr i Hamburg, Tyskland.

Uppdraget avser utbildningar som vid tidpunkten för bedömningen – hösten 1998 – hade börjat genomföras eller som planeras starta hösten 1999 enligt nya utbildningsplaner. Vår bedömning har därför fått utgå från de redovisade planerna för utbildningarna och ledningens mål och strategi för genomförande av planerna. Bedömningen har även kunnat bygga på de erfarenheter som högskolans ledning, utbildningsansvariga, lärare och studerande har av den hittillsvarande utbildningen.

En viktig del av vårt arbete har varit att bedöma potentialen i olika ramfaktorer som utbildningsorganisation, lärarkårens sammansättning och kompetensprofil, den pedagogiska traditionen och forskningsmiljön vid högskolan samt utbildningens anknytning till forskning.

Försvarshögskolan och de bedömda utbildningarna

En högskola i förändring

Det kalla krigets slut, Berlinmurens fall och Sovjetunionens upplösning, Sveriges medlemskap i EU och större engagemang i "partnerskap för fred" samt olika konflikthanterande insatser t.ex. på Balkan, informationsteknikens utveckling m.m. skapar nya och förändrade krav på vårt totala försvar. Med ett vidgat säkerhetsbegrepp och en mycket oklar framtida försvarsmiljö måste det totala försvaret kunna hantera en genuin osäkerhet.

Försvarshögskolan har i sin självvärdering framhållit några skäl till de förändringar av utbildningens inriktning och uppläggning som man arbetar med. De förändrade uppgifterna för försvaret kommer att ställa officeren inför nya och okända krav. Utbildningen måste kunna ge officeren metoder att lösa nya problem istället för att träna lösningen av ett antal kända problem. Det vetenskapliga förhållningssättet med sin prövande och kritiska inställning till kunskap som centralt inslag, ger de bästa utsikterna till framgång. Utbildningen måste därför förmedla ett sådant förhållningssätt. Den förändrings-, integrerings- och akademiseringsprocess inom de högre delarna av försvarsutbildningen som skett under 1990-talet har bl.a. resulterat i följande organisationsförändringar.

Den 1 juli 1994 sammanslogs Militärhögskolan – som ansvarade för den högre officersutbildningen – och Försvarets förvaltningshögskola – som utbildade civil och militär personal i ekonomi-, personal- och materialadministration m.m. Till denna nya Militärhögskola överfördes den 1 juli 1995 några delar av Försvarets forskningsanstalt (FOA). Den 1 januari 1997 sammanfördes den nya Militärhögskolan med dåvarande Försvarshögskolan – som utbildade civil och militär personal från myndigheter, organisationer och företag för ledande befattningar inom totalförsvaret. Den nya högskolan fick benämningen Försvarshögskolan. Denna har alltså ett samlat ansvar för den utbildning som tidigare bedrevs inom tre olika organisatoriska enheter.

Som framhålls i högskolans självvärdering har de tre tidigare skolorna var för sig haft en utveckling som svarat mot önskemål från respektive skolas uppdragsgivare och målgrupper. Uppgiften för den nuvarande Försvarshögskolan är att mot denna bakgrund skapa en ny och gemensam kultur. Samtidigt läggs det ner ett omfattande arbete på att utveckla stabs- och chefsprogrammen med hänsyn till de förändrade uppgifter och roller som försvarsmaktens officerare kan förväntas ställas inför i framtiden.

Uppgifterna för det militära försvaret enligt 1996 års totalförsvarsbeslut är enligt självvärderingen i korthet att:

- försvara landet mot väpnat angrepp
- hävda vår nationella integritet
- kunna genomföra internationella fredsfrämjande insatser
- kunna stödja samhället vid svåra påfrestningar i fred.

Försvarshögskolans utbildningsplanering och utvecklingsarbete beträffande stabs- och chefsprogrammen har inriktats mot att omdana utbildningarna så att deras mål, innehåll och uppläggning anpassas till en delvis förändrad yrkesroll.

Enligt självvärderingen handlar det om att utforma en utbildning där kunskapsutveckling, problemlösning och kritiskt tänkande i än högre grad sätts i fokus. Samtidigt skall utbildningen vid högskolan breddas med ett nyutvecklat totalförsvarsprogram. Det övergripande målet för detta program är att ge blivande och befintlig personal med uppgifter inom den civila delen av totalförsvaret en generell kompetens att kunna tjänstgöra i för totalförsvaret viktiga befattningar.

Det bör understrykas att Försvarshögskolans ledning har varit pådrivande i arbetet med det man kallar akademisering av utbildningarna liksom vid tillkomsten av den bedömning som nu genomförs.

Utbildningsprogrammets syfte och innehåll

Stabs- och chefsprogrammen är yrkesutbildningar för kvalificerade arbetsuppgifter på chefsnivå inom den militära delen av totalförsvaret. Det civila programmet syftar till att ge generell kompetens för tjänstgöring i viktigare befattningar inom totalförsvaret.

Som kommer att framgå av redovisningen nedan har de studerande vid Försvarshögskolans utbildningsprogram oftast både en flerårig postgymnasial yrkesutbildning och många års praktisk yrkeserfarenhet inom det verksamhetsområde som utbildningarna syftar till. Detta är ett av de speciella förhållanden som måste beaktas när man skall jämföra utbildningarna med likartad utbildning inom den civila högskolan.

Stabsprogrammet

Stabsprogrammet omfattar 40 poäng (studieveckor). Det övergripande målet för programmet är att ge sådan generell kompetens att försvarsmaktsofficeren på nivå 4 (major, örlogskapten) kan leda förband och tjänstgöra i staber inom egen försvarsgren såväl nationellt som internationellt över hela konfliktskalan oavsett hur förbanden/staberna organiseras och vilka uppgifter de ges i framtiden. Utbildningsplanen betonar dessutom etiska och moraliska förhållningsätt samt duglighet att medverka i förändringsverksamhet. Programmet leder till *Militär stabsofficersexamen*.

I programmet ingår kurser i (antal poäng) metodlära (3), ledarskap (2) och kommunikation (1), säkerhetspolitik och strategi (4), operationer och taktik med teknik (17), internationell stabstjänst (2), ledning vid försvarsmaktens förband och skolor (5), totalförsvar och stöd till samhället (3) och teknisk specialkurs (5).

De studerande som kommer att som antas till stabsprogrammet har efter genomgången värnpliktsutbildning och grundläggande 2-årig officersutbildning i yrkesofficersprogrammet vid Militärhögskola – som kräver allmän behörighet för högskolestudier – erhållit officersexamen. Efter praktisk tjänstgöring i minst två år med visad duglighet har de efter ansökan antagits till och genomfört det ettåriga taktiska programmet vid Militärhögskola. Efter ytterligare minst två års praktisk tjänstgöring med visad duglighet kan de söka till stabsprogrammet och därvid genomgå militärt högskoleprov samt antagningsprov inom ämnena taktik, teknik, statskunskap och militär engelska.

De sökande är i allmänhet 30–35 år gamla. Under studietiden är de studerande fortsatt anställda vid sitt respektive förband inom Försvarsmakten och uppbär lön.

Chefsprogrammet

Chefsprogrammet omfattar 80–100 poäng. Det syftar till att utbilda officerare som kan tjänstgöra och utvecklas i befattningar på militär nivå 3 (överstelöjtnant/kommendörkapten) och på denna nivå leda förband och tjänstgöra i eller leda staber såväl nationellt som internationellt över hela konfliktskalan oavsett hur förband och staber är organiserade och vilka uppgifter de ges i framtiden.

Chefsprogrammet skall dels ge en generell kompetens, dels ge en profilering inom ett område. Programmet skall kunna utgöra en grund för utveckling mot högre befattningsnivåer. Inriktning mot förändringsverksamhet och etik anges på samma sätt som för Stabsprogrammet.

Programmet omfattar *gemensamma* kurser i (antal poäng) metodlära (5), ledarskap (5), säkerhetspolitik och strategi (6), operationer och taktik med teknik (15), ledning (5), nationell beslutsfattning (3), internationell krishantering (4) och syntes (4). *Profileringskurser* om vardera 19 poäng finns i säkerhetspolitik och strategi, personalledning, verksamhetsledning, logistikledning, ledning/telekrig, vapenverkan, skyddsteknik, operationer och taktik med teknik. Vidare omfattar programmet en *specialkurs* om 5 poäng och en *uppsats* om 10 poäng (motsvarande en C-uppsats).

I programmet ingår ett *Tekniskt preparandskede* om 20 poäng och, i avvaktan på att studerande gått det nya stabsprogrammet, ett preparandskede som omfattar management (3 poäng) och taktik (8 poäng).

De studerande som antas chefsprogrammet har genomgått stabsprogrammet eller dess tidigare motsvarighet och avlagt militär stabsofficersexamen samt

därefter haft praktisk erfarenhet i befattningar på aktuell nivå innan de börjar på chefsprogrammet. De är då 35– 40 år. Under studietiden är de studerande fortsatt anställda vid sitt respektive förband inom Försvarsmakten och uppstår lön.

Totalförsvarsprogrammet

Totalförsvarsprogrammet planeras omfatta 60 poäng. Det övergripande målet är att ge blivande och befintlig personal med uppgifter inom den civila delen av totalförsvaret generell kompetens att tjänstgöra i för totalförsvaret viktiga befattningar. Programmet har utformats som A-, B- och C - kurser i statskunskap med inriktning totalförsvarskunskap och planeras genomföras i samverkan med Uppsala universitet. Hela utbildningen eller del av den planeras kunna ingå i en akademisk examen. Programmet vänder sig till personal inom den civila delen av totalförsvaret och förutsätter normalt att de studerande är anställda vid myndigheter och inrättningar inom totalförsvaret.

Utöver programmet kan studerande erbjudas kurser inom stabs- och chefsprogrammen samt fristående kurser i folkrätt, krishantering, informationstjänst/media, internationell samverkan samt "Det robusta samhället".

Institutionella förhållanden

Försvarshögskolan har idag sex institutioner för utbildning och forskning. Dessa är institutionen för civil beredskap (ICB), ledarskapsinstitutionen (LI), managementinstitutionen (MI), militärtekniska institutionen (MTI), operativa institutionen (OpI) och strategiska institutionen (SI). Långt framskridna planer finns på en omstrukturering till tre nya institutioner, en med huvudansvar för totalförsvarsfrågor och säkerhetspolitik, en med inriktning mot lednings- och ledarskapsfrågor i vid mening och en med inriktning mot krigs- eller militärvetenskap i vid mening.

En särskild ledning för stabs- och chefsprogrammen samordnar och planerar respektive utbildningsprogram samt ansvarar för de studerandes chefsutveckling och utvecklingsomdömen. Institutet för högre totalförsvarsutbildning ansvarar för utbildning för civila och militära chefer och andra nyckelpersoner i ledande befattningar inom totalförsvaret.

Lärarkåren vid Försvarshögskolan består av dels officerare utan akademisk examen och officerare med akademisk bakgrund dels civila lärare och forskare med akademisk bakgrund i befattningar som professorer, adjungerade professorer och lektorer. Därutöver finns externa lärare som är knutna till civila högskolor, till FOA och andra institutioner.

En stor andel av de militära lärarna kan med nuvarande tjänstgöringsförhållanden endast arbeta så kort tid som två år vid högskolan. Försvarshögskolan anser att detta är ett grundläggande problem i ett utvecklingsperspektiv.

Granskning och bedömning av utbildningarna i ett program- och högskoleperspektiv

Utgångspunkter för bedömningen

Bedömningen skall enligt regeringens uppdrag gälla hur de nämnda utbildningarna ”förhåller sig till likartad utbildning inom högskolan vad avser nivå och kvalitet”.

Vad som i en jämförelse med Försvarshögskolans utbildningar är likartad utbildning inom högskolan är inte en enkel fråga att besvara.

De granskade militära utbildningsprogrammen utgör fortsatt utbildning baserad på de studerandes förkunskaper från de föregående utbildningarna samt en kvalificerad yrkespraktik. Även de studerande som kan förväntas läsa det civila programmet kommer sannolikt att ha bakom sig en kvalificerad yrkespraktik och oftast tidigare studier på högskolenivå. I detta avseende är programmen snarare att jämföra med fort- och vidareutbildning för redan yrkesverksamma som genomgått postgymnasial utbildning.

I jämförelse med ämnesinriktade studier som leder till kandidat- eller magistrexamen har de militära programmen en närmast unik kombination av teori, praktiska övningar och träning för kommande arbetsuppgifter. Det ligger då närmare till hands att jämföra dem med sådana sinsemellan mycket olika yrkesutbildningar i högskolan som högskoleingenjörs- och civilingenjörsutbildningar, vårdutbildningar samt vissa lärarutbildningar.

Även i ett annat avseende kan det vara svårt att jämföra utbildningens situation vid Försvarshögskolan med andra högskoleutbildningar. Uppdragsgivaren är försvarsmakten, utbildningen kan ur en rad synvinklar betraktas som internutbildning då de studerande och flertalet lärare rekryteras från och är anställda inom försvarsmakten. Det finns därför en risk att man i utbildningarna i allt för hög grad konserverar den traditionella kunskap och de synsätt som finns inom organisationen. Det blir då särskilt viktigt att man på olika sätt säkerställer att nya synpunkter och erfarenheter förs in i utbildningarna bl.a. genom att tillvarata forskningsresultat, utnyttjar externa lärare m.m.

Vi har i våra förberedelser för bedömningen kommit fram till att den bör innebära:

- en prövning av det som med ett populärt uttryck kallas utbildningarnas ”högskolemässighet”, det vill säga huruvida utbildningarna ifråga om organisation, innehåll, genomförande och resultat i ett sammanhållet perspektiv

präglas av den grundläggande principen att, utöver att förmedla kunskaper och färdigheter, även förmedla ett vetenskaplig förhållningssätt, dvs. ge de studerande förmåga till självständig och kritisk bedömning, förmåga att självständigt lösa problem samt förmåga att följa kunskapsutvecklingen, allt inom det område som utbildningen avser.

- en prövning av hur utbildningsprogrammen relaterar till hela utbildningsprogram i högskolan som syftar till visst yrke och som innehåller teoretiska och praktiskmoment i nära samverkan. Exempel på sådana program är högskoleingenjör- och civilingenjörutbildningar, vårdutbildningar och vissa lärarutbildningar.
- att en bedömning av yrkesrelevansen bör ingå om utbildningarna skall kunna jämföras med likartad utbildning i högskolan. En bedömning av yrkesrelevansen kan sägas gälla frågan om utbildningarna ger den teoretiska kunskapen och den praktiska färdigheten som krävs för avsedd yrkesverksamhet samt om de medverkar till att ge den personliga mognad som också krävs för de förväntade arbetsuppgifterna.

Kriterier för bedömningen

Vår bedömning inriktas mot huruvida innehåll och kvalitet i utbildningarna uppfyller högskolelagens kvalitetskrav. Den gäller både förutsättningar, utbildningsprocess och förväntat utfall eller resultat.

De förhållanden som vi då beaktar är:

- lärarkompetens och kompetensmiljö
- utbildningens organisation och innehåll
- utbildningsprocessen
- infrastruktur (lokaler, utrustning, bibliotek och service)
- behörighet (förkunskapskrav) och antagning
- styrning, ledning, ansvar och befogenheter
- kvalitetsutveckling och kvalitetskontroll.

I det följande går vi genom dessa aspekter på grundval av Försvårshögskolans självvärdering och våra iakttagelser vid läsning av den skriftliga dokumentationen och samtalen under platsbesöken.

Lärarkompetens och kompetensmiljö

Här ingår frågor om lärarnas kompetensprofil och hur lärarkompetensen utnyttjas, vilka insatser som görs för lärarnas kompetensutveckling, vilken forskning som bedrivs och på vilket sätt den anknyter till utbildningen, omfattningen av internationella kontakter och huruvida det finns en kreativ och kritisk miljö.

Andelen civila och militära lärare med forskarutbildning är mycket liten vid Försvårshögskolan. Högskolan gör själv bedömningen att huvuddelen av

lärarna under överskådlig framtid kommer att vara officerare med liten eller ingen akademisk bakgrund. Den akademiska kompetensen i lärarkåren kan ökas genom rekrytering av fler lärare med akademisk bakgrund. Ett rekryteringsprogram för ett antal professorer redovisas i underlaget. I slutskedet av gruppens arbete har vi även informerats om att flera nya tjänster som lektor inrättats av Försvarshögskolans styrelse.

I självvärderingen konstateras att det också krävs kraftfulla åtgärder för utbildning och kompetensutveckling av lärarna. Ett program för viss fortbildning för lärare vid Operativa institutionen har redovisats för oss. I den utsträckning lärare vid underliggande utbildningar rekryteras som lärare vid Försvarshögskolan kan det program för militär lärarbehörighet som också presenterats bidra till att utveckla den pedagogiska kompetensen. Det finns även beslut om att frigöra resurser så att viss del av lärarnas tid ägnas åt kompetensutveckling – liksom planer på att minska undervisningstätheten så att lärartid frigörs för deltagande i fortbildande verksamhet såsom seminarier m.m. samt för egen kompetensutveckling.

Situationen vid Försvarshögskolan kan jämföras med det läge de medellånga vårdutbildningarna och vissa av de mindre och medelstora högskolorna har varit i, med ett stort antal lärare utan forskarutbildning. En medveten satsning på kompetensutveckling med möjlighet för vissa lärare att använda upp till 50 % av sin tjänstgöringstid för egen forskarutbildning har ändrat denna situation.

Resultatet av arbetet med omstrukturering av institutionerna tillsammans med fullföljandet av professorsprogrammet torde på sikt bli ett viktigt bidrag till skapandet av en förbättrad akademisk högskolemiljö.

Försvarshögskolan redovisar i sin självvärdering även några viktiga strukturella problem vad gäller rekryteringen av lärare från den militära sektorn. Förordnandetiden för de yrkesmilitära lärarna är för kort (två år), vilket leder till diskontinuitet. Dessutom behöver lärartjänstgöring vid Försvarshögskolan ges högre meritvärde i den militära karriären.

Detta skulle bli lättare om tjänstgöringstiden blev längre och förutsättningar ges för även en vetenskaplig kompetensutveckling under tjänstgöringen. Alternativet är att de militära specialisterna anställs som gästlärare för viss kurs eller visst utbildningsmoment.

Vi kan i detta sammanhang hänvisa till de uppgifter vi fått om den finska Försvarshögskolan. Det framhölls där att lärartjänstgöring vid högskolan utgör en stark merit i officerskarriären.

Forskning och forskarutbildning vid Försvarshögskolan bedrivs i stor utsträckning på en nivå och inom områden som är jämförbara med forskning inom högskoleområdet i övrigt. De som genomgår forskarutbildning vid högskolan är dock hänvisade till examination vid civil högskola. Även här kan förhållanden

i andra länder vara belysande. Vid bl.a. den finska Försvarshögskolan kan man avlägga doktorsexamen i militärvetenskap.

På det naturvetenskapliga området saknas utrustningsmässiga förutsättningar för egen laborativt inriktad forskning. Samverkan med FOA och civila högskolor ger tillgång till högkvalitativ forskning. En särskild fråga är kunskaps- och metodutveckling av det som i självvärderingen kallas krigskonst. Vi återkommer till denna fråga i våra slutsatser.

De forskarutbildade i lärarkåren är få men kommer att öka i antal. De som är verksamma i forskningsmiljöerna vid högskolans institutioner kan tillföra utbildningarna kunskaper och synsätt från forskningen. Det är därför viktigt att forskningsmiljöer skapas och förstärks vid alla institutioner. Den planerade omstruktureringen av institutionerna syftar just till detta och inte minst därför är det angeläget att den genomförs. Vi vill vidare peka på nödvändigheten och värdet av löpande kontakter med forskningsmiljöer vid andra högskolor för att utveckla den egna verksamheten.

De internationella inslagen i utbildningarna och i högskolemiljön är flera. Utländska gästföreläsare och lärarutbyten medverkar till internationaliseringen, liksom de internationella stabsövningarna.

Sammanfattningsvis kan alltså konstateras att det vid Försvarshögskolan finns en god potential men att mycket återstår att göra för att nå önskvärd bredd och önskvärt djup i fråga om lärande och kreativ miljö sett ur kompetensmiljöperspektiv.

Utbildningens organisation och innehåll, utbildningarnas målbild

Vad det här är frågan om är utbildningarnas bredd och djup, om de präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt, hur relationen är mellan teori och praktik, samt utbildningarnas yrkesrelevans.

Bedömningen av bredd och djup utfaller olika vad gäller de tre utbildningarna. Det planerade totalförsvarsprogrammet innehåller en progression i akademisk mening i det att det anges svara mot A-, B- och C-nivån i ett ämne, nämligen statskunskap. Samtidigt kan det ifrågasättas om en utbildning med denna uppläggning är tillräckligt "bred" för de arbetsuppgifter den skall förbereda för. Behovet av kompletterande kunskaper om yrkets krav vid kris och beredskap för t.ex. personer inom tekniska och ekonomiska yrken liksom inom vårdyrken täcks ej med det föreslagna programmet. Ett kompletterade utbud av påbyggnadskurser för olika civila yrken ligger väl till för Försvarshögskolans samlade civila och militära kompetens.

Stabs- och chefsprogrammen är, liksom flertalet ingenjörsutbildningar i högskolan, indelade i en rad kurser av relativt liten omfattning. Den mest omfattande kursen i stabsprogrammet är Operationer och taktik med teknik

(17 poäng). I chefsprogrammet ingår en profileringskurs som i praktiken omfattar en termin (19 poäng). Chefsprogrammet innefattar även en specialkurs och en uppsats och påminner i denna del om uppläggningsen av en C-kurs i ett akademiskt ämne.

Frågan om djupet i en utbildning kan också ställas från en annan utgångspunkt, nämligen om de studerande under utbildningens gång ges tillräckligt med egen tid för reflexion och fördjupning.

Vid våra samtal med studerande har framkommit att det finns en tendens att "packa" utbildningen så tätt både innehållsligt och undervisningsmässigt att de studerandes möjligheter till egen fördjupning och reflexion blir för små. Genom att utbildningarna dessutom samtidigt tematiskt spänner över vida fält och är uppstyckade i relativt korta kurser kan det bli svårt för de studerande att få överblick och integration. Också här kan paralleller dras till civila yrkesutbildningar, såväl vad gäller tätheten i bunden undervisning som svårigheter att få överblick och integrera sina kunskaper.

Ett sätt att förbättra möjligheterna till överblick, fördjupning och integration är att föra samman närliggande kurser till huvudämnena. Ett sådant skulle kunna vara Militär teknik, ett annat Ledarskap/management, ett tredje Militärvetenskap. Härigenom kan även nås en bas för framtida utveckling av utbildningen till kandidat- och magisterexamen och forskarutbildning.

Ett av de främsta målen för högre utbildning är att utveckla ett vetenskapligt förhållningssätt hos de studerande. Det skall uppfattas som benägenheten och förmågan att inta en kritisk attityd till förhållanden, beskrivningar och förklaringar i omvärlden grundad på en vetenskaplig-metodisk kompetens.

I våra samtal med lärare såväl som studerande har vi funnit tydliga tecken på ett sådant kritiskt förhållningssätt till innehållet i utbildningarna. Det kan diskuteras om detta i första hand grundar sig på en djupare förtrogenhet med vetenskaplig metodik eller om det är så att en allmänt ifrågasättande attityd uppmuntras. De studerande beskriver det som en öppnare attityd, det är "högre i tak" både i förhållande till hur de upplevt det under tidigare utbildning vid Försvarshögskolan och i förhållande till de underliggande utbildningarna.

I en utbildning som skall vara högskolemässig måste frågan om förmågan att kunna tillägna sig vetenskaplig metod eller vetenskapligt tänkesätt ägnas stor uppmärksamhet.

Försvarshögskolans utbildningar präglas för närvarande av att man är inne i en process där man i de mer yrkesinriktade eller "praxis" – delarna skall gå från en betoning av erkända, korrekta tillvägagångssätt – "hur gör man?" – till att fästa större avseende vid ett analyserande och problematiserande förhållningssätt – "hur vet man?" –.

Kopplingen till underliggande utbildning bör i detta avseende förstärkas så att det vetenskapliga synsättet odlas och förstärks genom progression i utbildnings- och praktikprogram. Vi har förstått att avsikten är att Försvarshögskolan genom att få ansvaret för vad som kallas ”den röda tråden” genom alla utbildningsnivåer skall kunna tillvarata sådana möjligheter och utöva ett reellt inflytande på underliggande utbildningars innehåll och uppläggning. Även i detta avseende kan förebilder hämtas från förhållandena i Finland, där Försvarshögskolan ansvarar för officersutbildning på samtliga nivåer.

Vi har tidigare konstaterat att de internationella inslagen i utbildningsmiljön är många. Litteratur på främmande språk förekommer i ökad utsträckning. Många av de studerande genomför utlandsstudier före eller under sin utbildning vid Försvarshögskolan. Åtskilliga utländska studerande deltar i utbildningen och i chefsprogrammet ingår en kurs i internationell stabstjänst som i sin helhet genomförs på engelska.

Utbildningsprocessen

Viktiga frågor är här undervisningens genomförande, kunskapskontrollen och vilka processer som finns eller är planerade för uppföljning och förnyelse av utbildningarna.

Vårt intryck är att undervisningen fortfarande i mycket präglas av kunskapsförmedling i föreläsningsform medan utrymmet är mindre för egen, självständig inläring och reflexion. Å andra sidan finns undervisningsinslag, t.ex. stabsövningar, där de studerande genom spel och övningar tränas i praktiska beslutssituationer, som mer än väl står sig i jämförelse med undervisningsformer i annan högskoleutbildning.

Uppsatser (examensarbeten) i utbildningarna är ofta av mindre omfattning och har ofta en mera utredande än forskande karaktär. Klart är emellertid att det även i detta avseende pågår en utveckling mot ett mer ifrågasättande, kritiskt och prövande förhållningssätt där förhållanden problematiseras. Några uppsatser på chefsprogrammet håller ur dessa perspektiv en bra kvalitet .

Krav på de studerandes rapportering och redovisning av uppgifter är i nivå med vad som gäller vid andra högskoleutbildningar. Stort och omsorgsfullt arbete läggs ner på handledning och bedömning av de studerande som också själva engageras i bedömningsprocessen. Omsorgen om den enskilde studentens studier är mer utvecklad än vid civila högskolor.

Det stora arbete som under senare tid lagts ner på omformning och utveckling av stabs- och chefsprogrammen har i sig inneburit att det skett en inträngande utvärdering av kurser och utbildningar. I självvärderingen anges att ett utvecklingsarbete har påbörjats för att skapa en mer systematisk utvärderingsprocess för alla utbildningar.

Infrastruktur

Vad gäller lokaler, utrustning, bibliotek och serviceorganisation förefaller förutsättningarna vara goda vid Förvarshögskolan. Biblioteket lider av platsbrist – ett förhållande man hoppas kunna åtgärda i samband med planerade om- och nybyggnader. Nya byggnader förväntas vara tillgängliga inom ett par års tid.

Biblioteket kan uppvisa en i förhållande till civila högskolor unik hög grad av tillgänglighet för de studerande. Man är också på väg att få tillgång till de stora nationella och internationella söksystemen och databaserna på biblioteksområdet.

På IT-området är utrustningssituationen mycket god, bl.a. håller högskolan alla studerande med dator under utbildningen. För stabsövningar och spel finns omfattande och avancerad teknisk utrustning. Även vad avser IT-utrustning för annan undervisning är situationen mycket tillfredställande.

Däremot är det vårt intryck att det inte finns någon policy för hur IT skall användas pedagogiskt i utbildningen. Med hänsyn tagen till främst lärarnas nuvarande tjänstgöringssituation och korta tid vid Förvarshögskolan är det viktigt att det finns en sådan policy som fokuserar IT-användningen i utbildningsprocessen ur såväl lärarnas som de studerandes perspektiv.

Kurslaboratorier för teknisk och naturvetenskaplig utbildning saknas för grundläggande utbildningsmoment. Laboratorier vid FOA och KTH utnyttjas för speciella kurser. Likaså saknas tillräckligt med lokaler som lämpar sig för de studerandes grupparbete.

Behörighet och antagning

Som framgått av den tidigare redovisningen av utbildningarna vid de militära programmen har de studerande närmast unika förkunskaper genom kombinationen av tidigare postgymnasial utbildning och kvalificerad erfarenhet inom det yrke utbildningen avser. Urvalsförfarandet skiljer sig markant från annan högskoleutbildning genom att arbetsgivaren har det avgörande inflytandet. I dessa avseenden är förhållandena mer att jämföra med vissa typer av uppdragsutbildning som bedrivs inom högskoleväsendet.

Det har framgått vid våra samtal och den dokumentation vi läst att Förvarshögskolan vill att större utrymme lämnas för individens val, att högskolan vill ha ett större inflytande på antagnings- och urvalsprocessen och att kvalifikationskrav och antagningsvillkor bör bli mer genomskinliga. Ett annat förhållande som framgått är att förkunskapsnivån för tillträde till de tekniska delarna av utbildningarna är ojämn och att åtgärder behöver vidtas i form av större inflytande från högskolan på utbildningen vid officersprogrammen samt eventuellt en preparandkurs i teknik, naturvetenskap och matematik för de sökande till stabsprogrammet.

Genom kravet på genomförd värnpliktsutbildning utestängs för närvarande många potentiella studerande till officersprogram och högre militära studier. Detta aktualiserar på sikt frågan om alla som vill utbilda sig till officer bör få rätt att genomgå värnpliktstjänstgöring.

Styrning och ledning

Högskolans ledning och utbildningsansvariga är inriktade på att driva ett målmedvetet förändringsarbete och vi har fått den klara uppfattningen att högskolans styrelse stöder arbetet. Styrelsens arbetsformer och arbetsförutsättningar i övrigt kan dock behövas ses över så att mer tid och utrymme kan skapas för en prövande diskussion av strategiska frågor i ett utvecklingsperspektiv.

Planer finns på att inrätta befattningar som studierektor vid institutionerna för att förstärka de pedagogiska insatserna. Systemet med programansvariga behöver kompletteras med ämnesansvariga som samordnar kurser ämnesmässigt och som svarar för pedagogisk utveckling av undervisningens metoder och innehåll och för lärarfortbildning.

För att tillgodose de långsiktiga kraven på akademisk utveckling av Försvarshögskolans verksamhet bör den nuvarande FoU-nämnden utvecklas till ett organ för långsiktig utveckling av forskningsorganisation och forskarutbildning. Det program för kvalitetssättning som redovisas i Försvarshögskolans självvärdering ger en god grund för fortsatt kvalitetsarbete. Så snart förutsättningar ges bör institutionerna ledas av vetenskapligt skolade lärare.

Slutsatser och rekommendationer

Vårt uppdrag har varit att bedöma hur stabs- och chefsprogrammen samt totalförsvarsprogrammet vid Forsvarshögskolan förhåller sig till likartad utbildning inom högskolan vad avser nivå och kvalitet.

Forsvarshögskolan gör i sin grundliga och öppna självvärdering en analys av utbildningens starka och svaga sidor i ett högskoleperspektiv som slutar med bedömningen att utbildningarna ur en rad perspektiv får anses vara högskolemässiga.

Vi har på grundval av den omfattande skriftliga dokumentation vi fått samt de informativa diskussioner och samtal vi fört vid våra platsbesök försökt skapa oss en bild av utbildningarna, studiemiljön och de studerande, lärarkompetensen, utvecklingsarbetet och andra faktorer av betydelse för utbildning på högskolenivå.

Vi har i vår genomgång fått en belysning av starka och svaga sidor i själva utbildningen samt lärarkompetens, pedagogik och forskningsmiljö som i stort överensstämmer med den som ges i självvärderingen. Våra sammanfattande intryck och slutsatser är som följer.

Stabsprogrammet och chefsprogrammet

Vår uppfattning är att stabs- och chefsprogrammen sedda i ett sammantaget perspektiv är fullt jämförbara med minst treåriga civila yrkesutbildningar i högskolan som utbildning till högskoleingenjör och civilingenjör, utbildningar inom vårdområdet eller vissa lärarutbildningar. Även som enskilt program finner vi chefsprogrammet väl motsvara en yrkesutbildning i högskolan. Stabsprogrammet bedömer vi vara fullt jämförbart med första året av utbildningarna till högskoleingenjör. Vi har sett till helheten i utbildningarna och integrationen av praktiska och teoretiska moment i utbildningen.

En särskild fråga har gällt att jämföra de delar av de militära utbildningarna som avser vad som Forsvarshögskolan i sin självvärdering kallar krigskonst eller utbildning som vilar på beprövad erfarenhet. Begreppsmässigt kan man jämföra det med läkekonst eller ingenjörskonst eller med praxis inom vård- och lärarutbildningar.

Till skillnad från dessa områden finns det på det militära området i Sverige en mycket begränsad praktisk erfarenhet att falla tillbaka på beträffande officerares uppgifter i krig. Det handlar i stället om att utifrån historiska och dokumente-

rade erfarenheter från andra länder samt från militära aktiviteter i även andra uppgifter än reguljär strid tränas i att hantera komplexa situationer, teoretiskt och praktiskt. Förvarshögskolan understryker själv att det är viktigt att en utveckling mot högskolemässighet eller akademisering inte går ut över de praktiska aspekterna av utbildningen.

Vår bedömning skall även avse utbildningarnas yrkesrelevans – om utbildningarna ger den teoretiska kunskap och praktiska färdighet samt medverkar till att ge den personliga mognad som krävs för förväntade arbetsuppgifter.

Även om flertalet av oss experter saknar bakgrund och egen erfarenhet för att bedöma utbildningarnas yrkesrelevans, synes det oss att det system man har för att säkerställa yrkesrelevansen i utbildningarna är tillfredsställande. För officerares framtida uppgifter finns en omfattande erfarenhet, bl.a. hos de studerande vid högskolan som omvittnar att utbildningen i dessa stycken har hög yrkesrelevans. Vi vill dock peka på behovet av att man inom Förvarshögskolan fortsätter med en aktiv, levande diskussion om utbildningarnas relevans.

Totalförsvarsprogrammet

Vi har tidigare konstaterat att det föreslagna totalförsvarsprogrammet till sin uppläggning och karaktär motsvarar kurser på A- till C-nivå i statskunskap. Enligt uppgift i utbildningsplanen kommer det att genomföras i samverkan med Uppsala universitet och kunna ingå som del av en akademisk examen. Vi har vidare fått uppgift om att avtal träffats om en professur på området med delad tjänstgöring mellan Förvarshögskolan och Uppsala universitet.

Ifall utbildningsprogrammet fullföljs enligt dessa intentioner har vi ingen anledning göra annan bedömning än att det kommer att ligga på samma nivå som likartad utbildning i den civila högskolan. Vi blev under platsbesöket informerade om de humanitär- och folkrättsliga inslagen i utbildningen. Vi anser det angeläget att de dokumenteras tydligare.

Våra rekommendationer

Vår bedömning har omfattat utbildningar och en högskola under stark utveckling mot kvaliteter och arbetsätt som gäller vid etablerade universitet och högskolor. Våra analyser och slutsatser rörande de utbildningar vi bedömt visar dels att utbildningarna har nått olika långt i fråga om utveckling mot innehåll och kvalitet med utgångspunkt i de förutsättningar och villkor som bl.a. högskolelag och högskoleförordning ger, dels att det vid Förvarshögskolan återstår att vidareutveckla ett antal strukturella förhållanden i fråga om lärarkompetens och kompetensmiljö, i fråga om utbildningarnas innehåll och pedagogik samt i fråga om utbildningarnas institutionella och infrastrukturella förutsättningar.

Det ingår inte i vårt uppdrag att lägga förslag till åtgärder men vi vill ändå konkretisera våra slutsatser i form av ett antal rekommendationer om förändringar inom de nämnda områdena som enligt vår mening både bör kunna förstärka och underlätta Forsvarshögskolans utveckling som akademisk läroanstalt. Den ordning i vilken vi tar upp våra rekommendationer inom respektive område är ej att se som en prioritetsordning. En snabb takt i den fortsatta utvecklingen kräver snarast ett parallellt genomförande av åtgärderna.

Lärarkompetens och kompetensmiljö:

- Fullfölj professorsprogrammet samt utveckla plan för och rekrytera innehavare av universitetslektorat och innehavare av doktorandtjänster.
- Verka för att tjänstgöring som lärare vid försvarshögskolan ges större meritvärde i den militära karriären.
- Skapa möjligheter för längre förordnandetider för militära lärare.
- Ge möjlighet och tid för lärarnas kompetensutveckling, inte minst i form av forskarutbildning.
- Genomför den planerade pedagogiska utbildningen av lärare samt vidmakthåll sådan utbildning kontinuerligt.

Utbildningarnas innehåll och pedagogik:

- Tillsä att utbildningsprogrammen vid Militärhögskolan och Forsvarshögskolan samordnas nivå- och innehållsmässigt, dvs. skapa och utveckla den röda tråden.
- Skapa betingelser för fördjupningsstudier och på sikt för förnyelse i forskning och forskarutbildning genom att utveckla huvudämnena i utbildningarna.
- Lägga än större vikt på undervisningsformer och studieuppläggning som ger tid och möjligheter till reflexion och självständig inläring för de studerande.
- Utveckla policy för IT-användning i utbildningsprocessen.
- Öka samarbetet med andra högskolor i pedagogiska frågor.
- Skapa möjligheter till laborativa moment i utbildningen i de experimentella ämnena.
- Synliggör de i totalförsvarsprogrammet ingående humanitär- och folkrättsliga momenten.
- Utveckla påbyggnadskurser för civila högskoleutbildningar.

Institutionella och infrastrukturella förutsättningar:

- Fullfölj arbetet med att ändra institutionsstrukturen.
- Utveckla program för styrelsens arbetsformer och arbetsförutsättningar i övrigt som ger ökat utrymme i styrelsen för diskussion om strategiska och långsiktiga utvecklingsfrågor.
- Utveckla FoU-nämnden som fakultetsnämndsliknande organ för även långsiktig utveckling av forskningsorganisation och forskarutbildning och kvalitetssäkring av utbildningarna.

- Verka för att samtliga institutioner på sikt leds av vetenskapligt skolade personer.
- Inrätta pedagogiska befattningar som studierektor vid institutionerna.
- Anpassa i samband med förestående om- och nybyggnation undervisningslokalerna till de krav som följer av undervisningens övergång från ett undervisande till ett lärande förhållningssätt.

Vi har konstaterat att Försvarshögskolan är i snabb och dynamisk utveckling. Vår bedömning tar hänsyn härtill och till den situation som förväntas nås då föreslagna reformer genomförts. Vår uppfattning är att denna förändringsprocess har önskvärd riktning och att den bedrivs kompetent och målmedvetet.

Efter det att åtgärder enligt våra rekommendationer genomförts i tillämplig omfattning kan tiden vara mogen för Försvarshögskolan att som en högskola bland de andra i det svenska högskolesystemet söka om examensrätt för sina utbildningar och om författningsmässig reglering av verksamhetsformer och innehåll som ansluter till högskolelag och högskoleförordning.

Slutligen vill vi framhålla att den snabba förändringsprocessen inom Försvarshögskolan enligt vår mening gör det motiverat att inom fyra år genomföra en ny bedömning av dess utbildningar.

Bilaga 1

P M

 HÖGSKOLEVERKET
National Agency for Higher Education

Bedömning av vissa utbildnings-
program vid Försvarshögskolan
UKA
98-10-19

Utgångspunkter och tillvägagångssätt vid bedömningen av vissa utbildningar vid Försvarshögskolan

Uppdraget

- Högskoleverket har regeringens uppdrag "att bedöma hur Försvarshögskolans nivåhöjande officersutbildning och kompetenshöjande utbildning inom de civila delarna av totalförsvaret förhåller sig till likartad utbildning inom högskolan vad avser nivå och kvalitet." (Regeringsbeslut 1998-03-26)
- Bedömningen avser dels stabs- och chefsprogrammen vid Försvarshögskolan i den utformning dessa kommer att genomföras fr.o.m. hösten 1998, dels ett program som tillhandahålls av Försvarshögskolan för de civila delarna av totalförsvaret och där beställaren i första hand är Överstyrelsen för civil beredskap.

Bedömningen kommer således att avse planerade, ännu ej genomförda utbildningar, även om väsentliga delar av utbildningsinnehållet redan har prövats inom ramen för nu befintliga utbildningar vid Försvarshögskolan och man alltså har denna erfarenhet att bygga på.

- Bedömningen skall gälla hur de nämnda utbildningarna "förhåller sig till likartad utbildning inom högskolan vad avser nivå och kvalitet". Detta torde innebära för det första en prövning av det som med ett populärt uttryck kallas utbildningarnas "högskolemässighet", det vill säga huruvida utbildningarna ifråga om organisation, innehåll, genomförande och resultat i ett sammanhållet perspektiv präglas av den grundläggande principen att utöver att förmedla kunskaper och färdigheter även förmedla ett vetenskaplig förhållningssätt. För det andra innebär det en prövning av hur utbildningsprogrammen relaterar till hela utbildningsprogram i högskolan

som syftar till visst yrke och som innehåller teoretiska och praktiska moment i nära samverkan. Exempel på sådana program är läkar- och andra utbildningar inom vårdområdet, lärarutbildning, ingenjörsutbildning.

En bedömning av yrkesrelevansen omnämns inte uttryckligen i det aktuella uppdraget. Det kan emellertid konstateras att en bedömning av yrkesrelevansen bör ingå om utbildningarna skall kunna jämföras med likartad utbildning i högskolan.

En bedömning av yrkesrelevansen kan sägas gälla frågan om utbildningarna ger den teoretiska kunskapen och den praktiska färdigheten som krävs för avsedd yrkesverksamhet samt om de medverkar till att ge den personliga mognad som också krävs för de förväntade arbetsuppgifterna.

Såsom grund för bedömning av helheten ingår en bedömning ämne för ämne.

Kriterier för bedömningen

- De kriterier som nedan föreslås läggas till grund för bedömningen definierar vad som skall avses med uttrycket "förhåller sig till".

När det gäller att bedöma om en utbildning uppfyller högskolelagens kvalitetskrav avser det både förutsättningar, utbildningsprocess och förväntat utfall eller resultat. Därvid bör följande förhållanden beaktas:

- lärarkompetens och kompetensmiljö
- utbildningens organisation och innehåll
- utbildningsprocessen
- infrastruktur (lokaler, utrustning, bibliotek och övrig service)
- behörighet (förkunskapskrav) och antagning
- styrning, ledning, ansvar och befogenheter
- kvalitetsutveckling och kvalitetskontroll.

- Bedömningen av **lärarkompetens och kompetensmiljö** innefattar hur lärarnas kompetens utnyttjas, vilken forskning som bedrivs och på vilket sätt utbildningen anknyter till forskningen, omfattningen av internationella kontakter, om det finns en kreativ och kritisk miljö och vilka insatser som görs för lärarnas kompetensutveckling.

Vid bedömningen av **utbildningens organisation och innehåll** beaktas utbildningarnas bredd och djup, om de präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt, relationen teori/praktik, yrkes/samhällsrelevans och internationalisering. Bedömningen av **utbildningsprocessen** avser undervisningens genomförande och kunskapskontrollen. Vidare gäller det att konstatera vilka processer som finns eller är planerade för uppföljning och förnyelse av utbildningarna.

Analys av målen med utbildningarna samt kunskapsprovets utformning är viktiga aspekter. Är utbildningarnas utvecklingspotential och ledningens långsiktiga strävanden inriktade på en process där studentens lärande står i centrum ?

Arbetssätt

- Underlagsmaterial
För att en bedömning ska kunna genomföras måste det för de aktuella utbildningarna finnas skriftlig dokumentation om åtminstone:
 - lärarkompetens och bemanning (fast lärarstab och tillfälligt engagerade)
 - utbildningens omfattning, struktur (kursindelning), kunskapskrav undervisningsformer och kurslitteratur såsom detta anges i utbildnings- och studieplaner samt litteraturförteckningar
 - studenternas förkunskaper (behörighetskrav och faktisk tidigare genomgången utbildning)
- Platsbesök
Gruppen läser in sig på det skriftliga material som tillhandahålls om utbildningarnas organisation, uppläggning och innehåll samt kringresurser i form av bibliotek, lokaler och utrustning. Ett eller flera platsbesök genomförs där skolledning, programansvariga samt ledning, lärare och studenter vid institutionerna utfrågas.
- Rapportering
Gruppen skall avge en skriftlig bedömningsrapport till Högskoleverket. Bedömningen och rapporten bör avse utbildningarna som helhet.

Bilaga 2

HSV Platsbesök FHS Tidplan

HSV/FHS
C Lange/Ove Linde

1998-10-16

Bilaga 3

Förteckning över dokument som tillhandahållits inför bedömningen

- Försvarshögskolan – nivå och kvalitet
- Utbildningsplan och kursplaner för stabsprogrammet
- Utbildningsplan och kursplaner för chefsprogrammet
- Utbildningsplan för Akademisk utbildning för totalförsvaret – den civila delen
- Uppgifter om antalet militära och civila lärare och forskare vid Försvarshögskolans institutioner
- Kursernas i stabs- och chefsprogrammen relation till universitetsämnen
- PM 1998-10-30 angående Militär lärarbehörighet
- Förordning med instruktion för Försvarshögskolan
- Regleringsbrev för budgetåret 1998 avseende Försvarshögskolan
- Arbetsordning för Försvarshögskolan
- Den nya Försvarshögskolan
- The new National Defence College
- Försvarshögskolan – Snabbfakta
- Försvarshögskolan – Årsredovisning 1997

Högskoleverkets rapportserie

- Granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor*
Bilagor:
• Bilaga 1: Vägledning för lärosäten vid bedömning av kvalitetsarbete
• Bilaga 2: Handledning för bedömare av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor
Högskoleverkets rapportserie 1995:1 R
- Grundskollärautbildningen 1995*
Högskoleverkets rapportserie 1996:1 R
- Examensrättsprövning – Utbildning i biodynamisk odling*
Högskoleverkets rapportserie 1996:2 R
- Tillsynsrapport – Avgiftsfri utbildning*
Högskoleverkets rapportserie 1996:3 R
- Examensrättsprövning – Konstnärlig kandidat- och magisterexamen*
Högskoleverkets rapportserie 1996:4 R
- Examensrättsprövning – Kyrkomusikalisk utbildning vid Sköndalsinstitutet*
Högskoleverkets rapportserie 1996:5 R
- Kvalitetsarbete vid universitet och högskolor*
Högskoleverkets rapportserie 1996:6 R
- Värdunderutbildningar i högskolan – En utvärdering*
Högskoleverkets rapportserie 1996:7 R
- Årsrapport för universitet och högskolor 1994/95*
Högskoleverkets rapportserie 1996:8 R
- Forskarutbildningen inom det språkvetenskapliga området – En utvärdering*
Högskoleverkets rapportserie 1996:9 R
- The National Quality Audit of Higher Education in Sweden*
Högskoleverkets rapportserie 1996:10 R
- Avgiftsbelagd utbildning i privat regi – En utredning*
Högskoleverkets rapportserie 1996:11 R
- Kriterier för benämningen universitet – En utredning*
Högskoleverkets rapportserie 1996:12 R
- Kvinnor och män i högskolan. Från gymnasium till forskarutbildning*
Högskoleverkets rapportserie 1996:13 R
- Swedish Universities & University Colleges 1994/95 – Short Version of Annual Report*
Högskoleverkets rapportserie 1996:14 R
- Examensrättsprövning – Teologisk utbildning vid frikyrkliga seminarier och vid Umeå universitet*
Högskoleverkets rapportserie 1996:15 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Borås*
Högskoleverkets rapportserie 1996:16 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Uppsala universitet*
Högskoleverkets rapportserie 1996:17 R
- Examensrättsprövning – Uppföljning av teologisk utbildning*
Högskoleverkets rapportserie 1996:18 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Jönköping*
Högskoleverkets rapportserie 1996:19 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Karlstad*
Högskoleverkets rapportserie 1996:20 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Lärarhögskolan i Stockholm*
Högskoleverkets rapportserie 1996:21 R
- Högskoleprovet – Genom elva forskares ögon*
Högskoleverkets rapportserie 1996:22 R
- Högskola på Gotland*
Högskoleverkets rapportserie 1996:23 R
- Rätt att inrätta professurer – Högskoleverkets prövning av Högskolan i Kalmar, Karlstad, Växjö, Örebro samt Mitthögskolan och Mälardalens högskola*
Högskoleverkets rapportserie 1996:24 R
- Årsrapport för universitet & högskolor 1994/95 – Kortversion*
Högskoleverkets rapportserie 1996:25 R
- Förslag till meritvärdering vid urval på betyg – Högskoleverkets förslag till meritvärdering av nya och gamla gymnasiebetyg m.m.*
Högskoleverkets rapportserie 1996:26 R
- Redovisning vid universitet och högskolor – Rapport till regeringen*
Högskoleverkets rapportserie 1996:27 R
- Quality Audit of Uppsala University*
Högskoleverkets rapportserie 1996:28 R
- Tillsynsrapport – Förfarande med inaktiva doktorander*
Högskoleverkets rapportserie 1996:29 R
- Examensrättsprövning – Prövning av medieutbildningen vid Mediehögskolan i Uppsala*
Högskoleverkets rapportserie 1996:30 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid fem lärosäten*
Högskoleverkets rapportserie 1997:1 R
- Högskoleutbildningar inom vård och omsorg – En utredning*
Högskoleverkets rapportserie 1997:2 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Kristianstad*
Högskoleverkets rapportserie 1997:3 R
- Examensrättsprövning – Lärautbildning vid högskolorna i Borås och Halmstad*
Högskoleverkets rapportserie 1997:4 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Örebro*
Högskoleverkets rapportserie 1997:5 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Dalarna*
Högskoleverkets rapportserie 1997:6 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Operahögskolan i Stockholm*
Högskoleverkets rapportserie 1997:7 R
- Kvalitet och förändring*
Högskoleverkets rapportserie 1997:8 R
- Rekryteringsmål för kvinnliga professorer – ett regeringsuppdrag*
Högskoleverkets rapportserie 1997:9 R
- Examensrättsprövning – Utbildningar vid Södertörns högskola*
Högskoleverkets rapportserie 1997:10 R
- Examensrättsprövning – Grundskolläraryxamen vid Högskolan i Falun/Borlänge, Högskolan i Jönköping och Högskolan i Kristianstad*
Högskoleverkets rapportserie 1997:11 R
- Examensrättsprövning – Utbildningar vid Företagsekonomiska Institutet, Stockholms Musikpedagogiska Institutet och Högskolan i Gävle/Sandviken*
Högskoleverkets rapportserie 1997:12 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Karlskrona/Ronneby*
Högskoleverkets rapportserie 1997:13 R
- Examensrättsprövning – Utbildning i pedagogiskt drama vid tre folkhögskolor*
Högskoleverkets rapportserie 1997:14 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Gävle/Sandviken*
Högskoleverkets rapportserie 1997:15 R
- Poänggivande uppdragsutbildning i högskolan*
Högskoleverkets rapportserie 1997:16 R
- Årsrapport för universitet & högskolor 1995/96*
Högskoleverkets rapportserie 1997:17 R
- Swedish Universities & University Colleges 1995/96 – Short Version of Annual Report*
Högskoleverkets rapportserie 1997:18 R
- Årsrapport för universitet och högskolor 1995/96 – Kortversion*
Högskoleverkets rapportserie 1997:19 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Mälardalens högskola*
Högskoleverkets rapportserie 1997:20 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Danshögskolan*
Högskoleverkets rapportserie 1997:21 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Kungliga Musikhögskolan*
Högskoleverkets rapportserie 1997:22 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Lunds universitet*
Högskoleverkets rapportserie 1997:23 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Halmstad*
Högskoleverkets rapportserie 1997:24 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Kalmar*
Högskoleverkets rapportserie 1997:25 R
- Kandidat- och magisterexamen vid Kungliga Musikhögskolan – Examensrättsprövning*
Högskoleverkets rapportserie 1997:26 R
- Uppföljning av resurstillemningsystemet för grundläggande högskoleutbildning – ett regeringsuppdrag*
Högskoleverkets rapportserie 1997:27 R
- Bilateralt forskningsamarbete med Östeuropa – ett regeringsuppdrag*
Högskoleverkets rapportserie 1997:28 R
- Läkarutbildningen i Sverige – hur bra är den?*
Bilagor:
• Självvärderingar och extern bedömning
• Vad säger studenterna om läkarutbildningen?
• Vad säger AT-läkare, handledare och examinatorer om läkarutbildningen?
Högskoleverkets rapportserie 1997:29 R
- Apotekarutbildningen vid ytterligare en högskola? – Ett regeringsuppdrag*
Högskoleverkets rapportserie 1997:30 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Mitthögskolan*
Högskoleverkets rapportserie 1997:31 R
- Gymnasieläraryxamen vid Högskolan i Dalarna, Luleå tekniska universitet och Mitthögskolan – Examensrättsprövning*
Högskoleverkets rapportserie 1997:32 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor*
Bilagor:
• Vägledning för lärosäten vid bedömning av kvalitetsarbete
• Handledning för bedömare av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor
Högskoleverkets rapportserie 1997:33 R
- Konstnärlig högskoleexamen i konst och design vid fem hantverksskolor – Examensrättsprövning*
Högskoleverkets rapportserie 1997:34 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Kungliga Konsthögskolan*
Högskoleverkets rapportserie 1997:35 R
- Examensmål för lärarexamina*
Högskoleverkets rapportserie 1997:36 R
- Rätt att inrätta professurer – Högskoleverkets prövning av Högskolan i Halmstad, Högskolan i Karlskrona/Ronneby, Högskolan i Örebro, Idrottshögskolan samt Mitthögskolan*
Högskoleverkets rapportserie 1997:37 R

- Magisterexamensprovning vid elva högskolor – Examensrättsprovning
Högskoleverkets rapportserie 1997:38 R
- Examinationen i högskolan – Slutrapport från Högskoleverkets examinationsprojekt
Högskoleverkets rapportserie 1997:39 R
- Tillväxt och växtvärk – Uppföljning av magisterexamensrätt på medelstora högskolor
Högskoleverkets rapportserie 1997:40 R
- Kvalitetsarbete – ett sätt att förbättra verksamhetens kvalitet vid universitet och högskolor. Halvtidsrapport för granskningen av kvalitetsarbetet vid universitet och högskolor
Högskoleverkets rapportserie 1997:41 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Kungl. Tekniska högskolan
Högskoleverkets rapportserie 1997:42 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Stockholms universitet
Högskoleverkets rapportserie 1997:43 R
- Kvinnor och män i högskolan – från gymnasium till forskarutbildning 1986/87–1995/96
Högskoleverkets rapportserie 1997:44 R
- Magisterexamen söker identitet
Högskoleverkets rapportserie 1997:45 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Skövde
Högskoleverkets rapportserie 1997:46 R
- Hur står det till med kvaliteten i högskolan?
Högskoleverkets rapportserie 1998:1 R
- De första 20 åren – utvecklingen vid de mindre och medelstora högskolorna sedan 1977
Högskoleverkets rapportserie 1998:2 R
- Quality Audit of Mid-Sweden University College
Högskoleverkets rapportserie 1998:3 R
- Särskilda utbildningsåtgärder – vad blev det av dem? En uppföljningsstudie av vissa särskilda utbildningsåtgärder inom högskolan som finansierats med arbetsmarknadspolitiska medel, enligt regeringens uppdrag.
Högskoleverkets rapportserie 1998:4 R
- ”En utmärkt möjlighet att byta karriär” NT-SVUX-satsningen – vad blev det av den?
Högskoleverkets rapportserie 1998:5 R
- ”Bara jag får chansen att få visa vad jag kan” Satsningen på aspirantutbildningen – vad blev det av den?
Högskoleverkets rapportserie 1998:6 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Karolinska Institutet
Högskoleverkets rapportserie 1998:7 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla
Högskoleverkets rapportserie 1998:8 R
- Magister- och kandidatexamen i huvudämnen inom vård och omsorg
Högskoleverkets rapportserie 1998:9 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Konstfack
Högskoleverkets rapportserie 1998:10 R
- Högskola i dynamisk utveckling – fyra högskolors förutsättningar att bli universitet
Högskoleverkets rapportserie 1998:11 R
- Kan kiropraktor- och naprapatutbildningar inordnas i den statliga högskolan? En utredning
Högskoleverkets rapportserie 1998:12 R
- Women and men in higher education – from upper secondary to postgraduate training 1986/87–1995/96
Högskoleverkets rapportserie 1998:13 R
- Diakonivetenskap vid Ersta Sköndal högskola – Examensrättsprovning
Högskoleverkets rapportserie 1998:14 R
- Värdering & erkännande av utländsk högskoleutbildning, principer och metodik
Högskoleverkets rapportserie 1998:15 R
- Utbildning och forskning för strategisk internationalisering. Redovisning av ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 1998:16 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid SLU
Högskoleverkets rapportserie 1998:17 R
- Sjöbefälsutbildningar i högskolan – En utvärdering
Högskoleverkets rapportserie 1998:18 R
- Sjöbefälsutbildning vid Comet AB – Examensrättsprovning
Högskoleverkets rapportserie 1998:19 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Chalmers tekniska högskola
Högskoleverkets rapportserie 1998:20 R
- Forsatt granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid universitet och högskolor – Utgångspunkter samt angrepps- och tillvägagångssätt för Högskoleverkets bedömningsarbete
Högskoleverkets rapportserie 1998:21 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Teaterhögskolan i Stockholm
Högskoleverkets rapportserie 1998:22 R
- Årsrapport för universitet & högskolor 1997
Högskoleverkets rapportserie 1998:23 R
- Swedish Universities & University Colleges 1997 – Short Version of Annual Report
Högskoleverkets rapportserie 1998:24 R
- Årsrapport för universitet och högskolor 1997 – Kortversion
Högskoleverkets rapportserie 1998:25 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Göteborgs universitet
Högskoleverkets rapportserie 1998:26 R
- Vetenskapsområden. Bedömning av tre högskolor
Högskoleverkets rapportserie 1998:27 R
- Ny yrkesexamina inom hälso- och sjukvård - ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 1998:28 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Dramatiska institutet
Högskoleverkets rapportserie 1998:29 R
- Läraryrkesutbildning vid högskolorna i Karlskrona/Ronneby, Mälardalen, Kristianstad och Södertörn
Högskoleverkets rapportserie 1998:30 R
- Högskolans lokaler – ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 1998:31 R
- Tillgodoräknande av kurs – Tillsynsrapport
Högskoleverkets rapportserie 1998:32 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Idrottshögskolan
Högskoleverkets rapportserie 1998:33 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Luleå tekniska universitet
Högskoleverkets rapportserie 1998:34 R
- Ett system för forskningsinformation på Internet (SAFARI) – Ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 1998:35 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Växjö
Högskoleverkets rapportserie 1998:36 R

Rapporter i Högskoleverkets rapportserie speglar Högskoleverkets officiella inställning.

I skriftserien finns utredningar och analyser som utförts på Högskoleverkets uppdrag. Innehållet speglar inte nödvändigtvis verkets uppfattning.

Högskoleverkets rapportserie 1998:37 R
ISSN 1400-948X
ISRN HSV-R--98/37--SE

Högskoleverket är en central myndighet för frågor som rör universitet och högskolor. Verket arbetar med kvalitetsbedömningar, uppföljningar, utveckling av högre utbildning, utredningar, tillsyn, internationella frågor och studieinformation. Dessutom ansvarar verket för samordningen av det svenska universitetsdatornätet SUNET.

 HÖGSKOLEVERKET
National Agency for Higher Education